

УДК 327.5 (73+540.1)

А. О. Худолій

доктор політичних наук, професор кафедри політології
Національного університету «Острозька академія»

ПІДЙОМИ ТА СПАДИ ІЗРАЇЛЬСЬКО-ТУРЕЦЬКИХ ВІДНОСИН У ХХІ СТОЛІТТІ

Упродовж останніх років ХХІ століття виявились тенденції змін у міждержавних відносинах і зовнішній політиці країн Близького Сходу. Регіон має значні енергетичні запаси та експортує їх як в Європу, так і в Азію. З іншого боку, «Арабська весна», діяльність ІДІЛ, міжетнічні конфлікти порушили баланс сил, призвели до хиткої межі мирного співіснування країн. Міжконфесійний конфлікт між сунітами та шиїтами посилює напруженість у регіоні. Ускладнює ситуацію війна у Сирії. Всі ці проблеми створюють значні перепони на шляху до мирного співіснування та порозуміння між країнами. А на безпекову ситуацію на Близькому Сході мають значний вплив низка країн, серед яких Турецька Республіка, Ізраїль, Іран, США, Росія.

Постановка проблеми. Безпека на Близькому Сході визначає не лише регіональну, але й глобальну політику, тому розуміння мотивів та інтересів близькосхідних країн сприятиме прогнозуванню тенденцій розвитку політичної та безпекової ситуації. Аналіз відносин близькосхідних країн допоможе глибше усвідомити тенденцію змін та роль регіональних акторів, які здатні сприяти балансу безпеки у регіоні. Без аналізу зовнішньої політики Ізраїлю і Турецької республіки аналіз близькосхідних проблем буде неповним.

Метою статті є аналіз зовнішньої політики Ізраїлю і Туреччини на Близькому Сході у ХХІ столітті.

Актуальним є аналіз зовнішньої політики Ізраїлю і Турецької Республіки у ХХІ столітті та їхній вплив на перебіг подій на Близькому Сході, що зумовлено національними інтересами, відносинами з регіональними та світовими гравцями, серед яких США, РФ та КНР.

Вивчення близькосхідної політики обох країн є актуальним не лише з точки зору збереження балансу сил у регіоні Близького Сходу, а, отже, безпеки регіону, але й виявлення нових альянсів, що змінять карту Близького Сходу. Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань:

- Здійснити огляд основних досліджень даної тематики;
- Описати зовнішньополітичні кроки Ізраїлю та Туреччини у регіоні Близького Сходу;
- Визначити роль регіональних акторів у безпеці даного регіону;
- Виокремити тенденції розвитку безпекової ситуації у регіоні.

Аналіз останніх досліджень. Політику країн Близького Сходу вивчає чимало науковців. Серед дослідників як українські, так і закордонні науковці. Однак виявлені дослідження переважно стосуються ретроспективи, але не перспективи чи сучасного стану речей. Стаття має на меті окреслити основні напрямки зовнішньої політики Ізраїлю та Турецької Республіки за останні роки ХХІ століття.

Серед закордонних науковців слід зазначити західноєвропейських, близькосхідних і російських.

Знаний американський політолог З. Бжезинський приділяв увагу політиці Ізраїлю та близькосхідній проблематиці. Він був переконаний, що США слід допомагати Ізраїлю. Як аналітик він зробив правильний висновок про те, що релігія диктує політику на Близькому Сході. Він попереджав про небезпеку різних силових рішень, виступав проти вторгнення американців в Ірак [11]. Цілковито обґрунтованим виявився його поділ близькосхідних країн на самодостатні та нестабільні. До самодостатніх він відніс Ізраїль, Туреччину, Іран, Єгипет. А решта – нестабільні або такі, які можуть зазнати нестабільності.

З точки зору близькосхідної тематики уваги заслуговує колективна монографія під редакцією Ідріса Деміра [13]. У ній розглянуто різні аспекти політики Турецької Республіки, зокрема з точки зору наслідків арабської весни та тих змін, яких зазнав даний регіон. Описано бачення близькосхідних проблем з точки зору Анкари, деталізовано роль Туреччини у перебігу сирійської кризи. Розглянуто позицію Анкари щодо іранської ядерної програми. На жаль, питання турецько-ізраїльських відносин залишилось осторонь уваги турецьких дослідників, хоча економічні, політичні та культурні зв'язки пов'язують дві країни тривалий час.

Американський дослідник С. Лорелі теж присвятив низку статей близькосхідній тематиці, однак його аналіз більше стосується ізраїльсько-турецьких відносин кінця 90-х до 2013 року [16]. Аналітик не досліджував сучасний стан двосторонніх відносин.

Амберін Заман, турецький кореспондент журналу «The Economist» і дописувач турецької газети «Taraf», у своїх статтях звертає увагу на політику Туреччини, спрямовану на підтримку палестинців і меншою мірою на розвиток відносин з Ізраїлем [17]. Напевно це логічно з точки зору турецького журналіста, проте недостатньо для неупередженого аналітика.

Серед єврейських дослідників слід згадати Ноу Ландау, редактора і журналіста єврейської газети Haaretz. Її статті торкаються широкого кола питань – від поселень на палестинських територіях до статусу Єрусалиму [15]. На жаль, в її статтях слабо висвітлено питання Ізраїльсько-турецьких відносин. Ефрат Авів розглядає політику Туреччини у світлі риторики антисемітизму та антисіонізму, якої дотримуються і на якій спекулюють турецькі політики [14].

Значно більше здійснено досліджень російськими науковцями. А. В. Сулейманов здійснив аналіз двосторонніх відносин, однак його підхід ґрунтується на історичному аналізі розвитку відносин. Стаття, опублікована у 2014 році, охоплює період ізраїльсько-турецьких відносин від середини ХХ до початку ХХІ століття [8]. Аналіз сучасних подій там відсутній.

Т. Хрульова, журналіст-блогер сайту Росбалт, торкалася питання політики Ізраїлю на Близькому Сході. Власне бачення розвитку Ізраїлю та проблемного регі-

ону дослідниця доповнила точками зору ізраїльських політиків і посадовців – Е. Нахшона, офіційного представника МЗС Ізраїлю, Е. Зіссера, віце-ректора Тель-авівського університету та У. Рабі, директора центру досліджень Близького Сходу та Африки імені Моше Даяна [10]. Огляд близькосхідної панорами з точки зору Ізраїлю є детальним і продуманим, враховує мініливу ситуацію у регіоні.

С. Гасратян, науковий співробітник Інституту схожденства РАН, аналізує розвиток відносин між країнами, починаючи з 70-х років ХХ століття. Окрім політичних, розглянуто економічну та військово-технічну складову двосторонніх відносин [1]. Однак, як і у попередників, хронологія обмежується 2015 роком. Дослідженню не вистачає аналізу сучасного стану відносин.

А. Єфімов пропонує досить оптимістичний аналіз політики країн регіону щодо Ізраїлю. Він стверджує, що у знищенні Ізраїлю не зацікавлена жодна країна, включно з Іраном. А Ізраїль потрібен його ворогам для акумуляції ненависті [4]. Автор напевно забув про Арабо-ізраїльську війну 1948–1949 років, Суецьку кризу 1956 року, шестиденну війну 1967 року, війну на виснаження 1967–1979 років, «війну судного дня» 1973 року, ліванську війну 1982 року, першу та другу палестинські інтифади 1987–1991 та 2000 років. Виклад автора досить поверхневий і значною мірою торкається протистояння Ізраїлю з терористичними організаціями.

Серед українських науковців привертають увагу дослідження В. Р. Негіної, Н. М. Микитчук, А. Герасимчук, О. М. Мощенка тощо.

У центрі уваги дослідження В. Р. Негіної та Н. М. Микитчук знаходяться ізраїльсько-турецькі відносини на межі 2016–2017 років, зокрема їхнє «потепління» [7]. Розкрито причини поліпшення двосторонніх відносин, розглянуто причини їхнього погіршення у ретроспективі, проаналізовано вплив двосторонніх відносин на регіональну систему та окреслено перспективи їхнього розвитку. Аналіз двосторонніх відносин закінчується серединою 2017 року. Дослідженню бракує огляду подій кінця 2017 – початку 2018 років.

А. Герасимчук висвітлює лише окремі аспекти політики Ізраїлю у регіоні Близького сходу [2].

О. М. Мощенко досить детально вивчив та проаналізував зовнішню політику Анкари у регіоні Близького Сходу і зокрема турецько-ізраїльські відносини [6]. Однак дослідження присвячене політиці Туреччини і лише деякі аспекти турецько-ізраїльських відносин було висвітлено науковцем.

Отже, огляд досліджень потребує аналізу сучасного стану двосторонніх відносин з урахуванням динаміки розвитку політичної, економічної та безпекової складової у регіоні Близького Сходу.

Виклад основного матеріалу. На безпеку регіону значною мірою впливає зовнішня політика двох потужних акторів Ізраїлю та Туреччини, відносини між якими були і залишаються непростими. Упродовж останніх років обидві країни переживають не найкращі часи. Не порівняти їх з відносинами кінця 90-х, коли Туреччина та Ізраїль активно розвивали військово-співробітництво, здійснювали обмін розвідувальними даними, розвивали економічні та культурні сфери [16]. Головна мета Ізраїлю на той час полягала у спро-

бі вийти з політичної ізоляції у регіоні та досягти того рівня погужності та готовності, коли країна зможе протистояти военній могутності Сирії та Лівану. Для Туреччини Ізраїль був джерелом надходження високо-технологічного озброєння, якого вона не могла отримати з інших країн.

Сьогодні стратегічна ситуація абсолютно інша. Відносини Туреччини з арабським світом значно поліпшились, а імідж президента Ердогана як поміркованого політичного представника ісламу та захисника палестинців сектору Газа зробили його популярним лідером на Близькому Сході. Тому, сьогодні Туреччина потребує Ізраїль набагато менше, ніж двадцять п'ять років тому. Сьогодні прем'єр-міністр, а не військова еліта визначає зовнішню політику країни.

Змінилась і позиція Ізраїлю. У 90-х роках ХХ століття Ізраїль вважав Туреччину союзником і цінним посередником з рештою арабського світу. Ложку дьогтю у цю бочку меду додавала підтримка Туреччиною Палестинської автономії, риторичні заяви Ердогана про «Сіонізм як злочин проти людства» та жорстка критика облоги Ізраїлем сектору Газа. Все це породжувало недовіру та сумніви у лідерів Ізраїлю. Поряд з цим, існували й глибші розбіжності між двома країнами, що стосувалися Ірану, ядерної програми Ізраїлю, питання ізраїльських поселень на Західному березі. Всі ці питання стали значними перепонами на шляху до нормалізації відносин [16].

Ситуація двосторонніх відносин погіршилась на початку ХХІ століття, а кульмінацією стали події 2010 року, коли ізраїльські військові атакували «флотилію свободи» – турецьке судно «Маві Мармара», що намагалось прорвати морську блокаду сектору Газа. Ця подія стала причиною розриву дипломатичних відносин між Туреччиною та Ізраїлем [9].

Однак посилення напруги у регіоні змусило обидві країни у 2016 році переглянути власні позиції і виробити гнучкішу політику. Низка проблемних питань підштовхує як Туреччину, так і Ізраїль до компромісу. Серед них – війна у Сирії, зусилля курдів створити власну державу, що може призвести до переділу кордонів, економічні інтереси, посилення ролі Ірану тощо.

Стимулом для розвитку відносин залишаються економічні інтереси. Туреччина сподівається на ізраїльських туристів, а Ізраїль сподівається на можливість постачати до Туреччини газ, який добувається на шельфі Середземного моря [5]. Криза у відносинах з Москвою змусила Анкару шукати альтернативу російським поставкам газу, яка забезпечує понад 60% потреб Туреччини у газі. Однак нестабільні відносини з Росією посягли сумніви у надійності поставок і змусили Туреччину звернути увагу на Ізраїль, з яким країна має тривалі військово-технічні та економічні відносини. На даний час обидві країни ведуть перемовини про газогін, через який ізраїльський газ постачатимуть у Туреччину та Європу.

Радник Ердогана Хатис Карахан не приховує свого прагматичного підходу до двосторонніх відносин. «Експорт Туреччини в Ізраїль в останні роки постійно зростає: у 2016 році він склав близько 25 млрд. євро. За перші десять місяців 2017 року це показник виріс майже на 14%», – розповідає Карахан. Ізраїль входить у десятку найважливіших експортних ринків Анкари.

Як зазначає Карахан, показники імпорту також вселяють оптимізм. «Загальний обсяг імпорту ізраїльських товарів у Туреччину у 2016 році склав близько 12 млрд. євро. Тільки за період з січня по жовтень 2017 року Ізраїль поставив у Туреччину товари загальною вартістю 11 млн. євро», – пояснює аналітик [12].

Проте існують і негативні чинники, здатні призупинити співробітництво між двома країнами. Серед них – військова кооперація, де все залишиться по-старому. Після того, як Ердоган отримав контроль над військом, армія перейшла у підпорядкування ісламістського уряду. Це може знеохотити ізраїльське військове керівництво відновлювати тіснішу співпрацю. Водночас, обидві країни мають спільні політичні інтереси: обох непокоїть іранський вплив на Сирію; обидві бояться шийтської держави через небезпеку їхнім кордонам як на Голанських висотах, так і у сирійському Ідлібі [5].

Відновлення відносин з Ізраїлем – один із добре прорахованих зовнішньополітичних кроків президента Ердогана, який задля покращення власного іміджу має на меті скоротити кількість зовнішньополітичних конфліктів у регіоні. Критики турецького президента схвально відреагували на цей крок: «Роками Ердоган використовував зовнішню політику для внутрішньополітичних цілей, – пише турецьке видання *Big G n.* – І це зрештою завело його у політичну та економічну безвихідь».

Після двосторонніх заяв 2016 року ніхто не очікує значного потепління відносин, проте заяви примирення з уст Нетаньяху свідчать про бажання Ізраїлю усунути перепони на шляху до примирення. З іншого боку, такі заяви вплинуть на відносини Туреччини зі Сполученими Штатами і полегшать їй отримати згоду у Конгресі щодо питання військового фінансування, яке залишалось невирішеним з огляду на заморожені відносини з Ізраїлем.

У цій ситуації є позитиви і для Ізраїлю, оскільки вибачення прем'єр-міністра є кроком на шляху руйнації дипломатичної ізоляції країни та відновлення тісніших відносин з Вашингтоном, які залишалися напруженими упродовж першого терміну Б. Обама. Ізраїль конче потребує підтримки Вашингтону у часи неспокою, нестабільності, посилення напруження у регіоні. І схоже на те, що однією з причин офіційних вибачень та дипломатичних кроків стала війна у Сирії, яка точиться біля кордонів Ізраїлю та Туреччини.

Різні цілі переслідують лідерів обох країн у політиці регіону. Туреччина хотіла б бачити сильний інтегрований Ірак із сильним центральним урядом. Водночас її лякають зусилля курдів створити власну державу, яким симпатизують і заохочують ізраїльтяни.

Різняться позиції сторін і щодо Ірану. Якщо для Ізраїлю Іран – ворог, реальна загроза із потужною армією, то для Туреччини Іран – конкурент у регіональній політиці, однак не ворог. Проте існують проблеми, що потребують об'єднання зусиль Туреччини та Ірану, зокрема курди. 4 жовтня 2017 року президент Туреччини Р. Ердоган зустрівся у Тегерані з президентом Ірану Хасаном Рухані та верховним лідером країни Алі Хаменеї для обговорення наслідків нещодавнього референдуму курдів, на якому 92% іракських курдів проголосували за свою державну незалежність [3]. Ердоган

звинуватив ізраїльську розвідку Мосад у підтримці референдуму, а Хаменеї – Америку, яка підтримала курдів. На думку обох лідерів, референдум – загроза їхнього спільного майбутнього. Іран та Туреччина мають побоювання, оскільки курдські спільноти проживають на території обох країн, які, звісно, підтримують ідею незалежного Курдистану. Ізраїль підтримує ідею проведення референдуму в іракському Курдистані, оскільки шукає союзників у боротьбі з Іраном. З іншого боку, курдська карта – козир у відносинах з Туреччиною.

Щодо Кавказу, то й тут інтереси обох країн збігаються, особливо щодо Азербайджану у конфронтації з Вірменією (конфлікт відновився у квітні 2016 р.). Туреччина та Ізраїль підтримують Баку як постачальника сирої нафти для Ізраїлю [7].

Окрім економічних інтересів, ще й війна у Сирії змусила Туреччину відновити відносини з Ізраїлем, оскільки такий крок сприятиме військовому співробітництву між країнами особливо у плані боротьби із загрозами тероризму. Війна спричинила тертя Туреччини з Іраном щодо припинення вогню, проте втручання Росії змусило Анкару стати поступливішою у питанні майбутнього Сирії. А такий підхід може призвести до посилення позицій Ірану у регіоні, що стане значною проблемою для Ізраїлю.

Висновки. Слід констатувати, що Ізраїльсько-турецькі відносини на сучасному етапі перебувають на шляху до нормалізації, свідченням чого стало відновлення дипломатичних зв'язків, пом'якшилася риторика офіційних заяв та висловлювань вищих посадових осіб обох держав, зблизилися зовнішньополітичні позиції щодо певних проблем у регіоні, активізується економічне співробітництво, особливо в енергетичній та транспортній сферах. Очевидно, що поліпшаться військові та економічні аспекти ізраїльсько-турецького співробітництва, в яких зацікавлені обидві сторони, попри наявні розбіжності. Проте двосторонні відносини ускладнює палестинський фактор. Відносини Ізраїлю і Туреччини є одними з ключових у регіоні і в їхньому динамічному розвитку зацікавлені обидві країни.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в аналізі ізраїльсько-іранських та ізраїльсько-російських відносин.

Література

1. Гасратян С. Отношения Израйля и Турции на современном этапе и исламский фактор. Международная жизнь. URL: <https://interaffairs.ru/jauthor/material/1474> (дата звернення: 08.01.2018).
2. Герасимчук А. «Єрусалим наш»: Трамп зробив жорсткий вибір у близькосхідному конфлікті. Європейська Правда. 7 грудня 2017 р. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/12/7/7074728/> (дата звернення: 08.01.2018).
3. Иран и Турция: США пытаются создать на Ближнем Востоке новый Израиль. Вести. Израиль по-русски. 05.10.2017. URL: <https://www.vesty.co.il/articles/0,7340,L-5024923,00.html> (дата звернення: 08.01.2018).
4. Ефимов А. Израиль и Ближний Восток. Интернет-журнал «Новое Восточное Обозрение». URL: <https://ru.journal-neo.org/2014/01/15/izrail-i-blizhnij-vostok/> (дата звернення: 08.01.2018).

5. Кніпп К., Беднова Г. Турецька зовнішня політика: Ердоган дечого навчився. Deutsche Welle. 30.06.2016. URL: <http://www.dw.com/uk/a-19365411> (дата звернення: 08.01.2018).

6. Мощенко О. М. Пріоритетні напрямки зовнішньої політики Туреччини у Близькосхідному регіоні. Стратегічні пріоритети. 2013. Вип. №4 (№29). С. 183 – 191.

7. Негіна В. Р., Микитчук Н. М. Особливості ізраїльсько-турецьких відносин на сучасному етапі. Вісник Дніпропетровського університету. № 1. 2017. С. 28-35.

8. Сулейманов А. В. Турецко-израильские отношения: история и современность. Вестник РУДН. Серия «Международные отношения». № 3. 2014. С. 165-172.

9. У Туреччині схвалили угоду про нормалізацію відносин з Ізраїлем. Громадське. 20.08.2016. URL: <https://hromadske.ua/posts/u-turechchini-skhvalyli-uhodu-pro-normalizatsiiu-vidnosyn-z-izrailem> (дата звернення: 08.01.2018).

10. Хрулева Т. Пришло время новых альянсов на Ближнем Востоке. Росбалт. 03.01.2018. URL: <http://www.rosbalt.ru/world/2018/01/03/1671928.html> (дата звернення: 08.01.2018).

11. Эйдельман Д. Бжезинский, Израиль, Ближний Восток. Релевант. 05.06.2017. URL: http://mnenia.zahav.ru/Articles/8996/bjezinsky_israel_i_blijny_vostok (дата звернення: 08.01.2018).

12. Яку роль у суперечці навколо статусу Єрусалиму Туреччина грає? Кордон. 11.01.2018. URL: <http://kordon.com.ua/news-ukraine/158465-yaku-rol-u-superechc-navkolo-statusu-yerusalimu-turechchina-graye.html> (дата звернення: 08.01.2018).

13. Turkey's Foreign Policy Towards the Middle East: Under the shadow of the Arab Spring / Ed. by Demir Idris. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 185 p.

14. Efrat A. Anti-Semitism and Anti-Zionism in Turkey. London: Routledge, 2017. 232 p.

15. Landau N. Despite Minister's Opposition, Israel Approves Deal With EU That Excludes Settlements. Haaretz. December 31, 2017. URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.832200>(Accessed 08.01.2018)

16. Larrabee Stephen F. Why Its' No Longer the chummy 1990s for Turkey, Israel. Christian Science Monitor. April 8, 2013. URL: <https://www.rand.org/blog/2013/04/why-its-no-longer-the-chummy-1990s-for-turkey-israel.html> (Accessed: 08.01.2018).

17. Zaman Amberin. After Gaza: Rising anti-Semitism in Turkey. The German Marshall Fund of the USA. URL: file:///D:/Downloads/OnTurkey_Amberin_Zaman_AfterGaza.pdf (Accessed: 10.01.2018).

Анотація

Худолий А. О. Підйоми та спади Ізраїльсько-турецьких відносин у XXI столітті. – Стаття.

У статті розглянуто двосторонні відносини між Ізраїлем і Туреччиною. Проаналізовано основні тенденції зовнішньої політики Тель-Авіву та Анкари упродовж останніх дев'яти років. Виокремлено основні напрямки зовнішньополітичної стратегії країн у регіоні Близького Сходу. Розглянуто особливості ізраїльсько-турецьких, американо-турецьких і американо-ізраїльських відносин в контексті дво- та тристороннього співробіт-

ництва. Висвітлено діяльність як Туреччини, так і Ізраїлю, спрямовані на стабілізацію ситуації у регіоні. У полі зору – політичні, військові, економічні та безпекові аспекти співробітництва та відносини між Ізраїлем і Туреччиною та низкою регіональних і світових акторів упродовж зазначеного періоду. Здійснено аналіз багатосторонніх відносин у світлі війни у Сирії. Виявлено та описано чинники, що виступають перепонами на шляху до плідного розвитку двосторонніх відносин. Визначено пріоритети обох країн у регіональній політиці.

Ключові слова: Ізраїль, Туреччина, Близький Схід, регіональна безпека, зовнішня політика.

Аннотация

Худолий А. А. Подъемы и спады Израильско-турецких отношений в XXI столетии. – Статья.

В статье рассмотрены двусторонние отношения между Израилем и Турцией. Проанализированы основные тенденции внешней политики Тель-Авива и Анкары на протяжении последних девяти лет. Выделены основные направления внешнеполитической стратегии стран в регионе Ближнего Востока. Рассмотрены особенности израильско-турецких, американо-турецких и американо-израильских отношений в контексте двух- и трехстороннего сотрудничества. Освещена деятельность, как Турции, так и Израиля, направленные на стабилизацию ситуации в регионе. В поле зрения – политические, военные и экономические аспекты сотрудничества между Турцией, Израилем и рядом региональных и мировых игроков на протяжении указанного периода. Проведен анализ многосторонних отношений в свете войны в Сирии. Выявлены и описаны факторы, которые выступают барьерами на пути к плодотворному развитию двухсторонних отношений. Определены приоритеты обеих стран в региональной политике.

Ключевые слова: Израиль, Турция, Ближний Восток, региональная безопасность, внешняя политика.

Summary

Khudoliy A. A. Rises and Falls of Israeli-Turkish Relations in the 21st Century. – Article.

The article deals with bilateral relations between Israel and Turkey. The author has analyzed main tendencies of Tel Aviv and Ankara foreign policy over the last nine years. Major directions of these countries foreign policy strategies in the Middle East have been identified. The author has focused on the peculiarities of Israeli-Turkish, American-Turkish, American-Israeli relationships in the context of bilateral and trilateral cooperation. Foreign policy of Turkey and Israel are analyzed from the point of view of efforts made in order to stabilize the situation in the region. The author made accent on political, military, economic and security aspects of cooperation and relationships between Turkey, Israel, regional as well as world actors during the above mentioned period. Analysis of multilateral relationships was made in the light of war in Syria. Important factors that serve as obstacles on the road to fruitful development of bilateral relations were identified and analyzed. Priorities of both countries in the region are identified.

Key words: Israel, Turkey, the Middle East, regional security, foreign policy.